

Бранко Мораит*

Др Зоран Васиљевић

ПРАВНА ТЕОРИЈА КРЕДИТА

**(Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука
2013. стр. 375, 25 цм)**

Пред читаоцима је научна књига „Правна теорија кредита“ која представља прву публикацију ове врсте из пера др Зорана Васиљевића.

Књига је произашла из истраживачког пројекта који је аутор предузео кроз припреме и реализацију своје докторске дисертације „Привредноправни аспекти кредита-уговор о кредиту“. У овој књизи коју приказујемо аутор је заокружио само једну цјелину из докторских истраживања која обухвата теоријску анализу кредитних послова. Како нас аутор обавјештава, већ на првим страницама приказиваног рада, а што је познато не само правничкој него свеукупној јавности, предмет истраживања је веома популарна и додали бисмо, у новије вријеме и контроверзна проблематика. Отуда је свима добродошла анализа коју аутор проводи на релацији кредитни послови-уговор о кредиту.

Књига је подијељена на шест глава. Прва глава је посвећена теоријско-појмовном одређењу кредитног посла. Аутор нас упознаје односно подсјећа на етимолошко поријекло термина „кредит“, који потиче из латинског глагола „*credo, credere*“, што значи „вјеровати“, те именице „*creditum*“ што значи зајам, а у нашем језику се користила и народна ријеч „вересија“. Повјерење у кредитну способност клијента, сауговорача, саговорника, је мотив кредитора који се одлучује да закључи одређени уговор тек ако

* Редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци

тражилац кредита овом докаже, у шали казано, да му кредит уопште и није потребан. То значи да повјерење и брижљива провјера кредитне способности клијента представљају двије стране, субјективну и објективну, кредитног посла. Аутор закључује да је уговор о кредиту уговор банкарског права којим се давалац кредита обавезује или обећава да ће ставити на располагање, под одређеним условима, одређена средства, кориснику кредита, а корисник кредита се, са своје стране, обавезује вратити примљена средства у уговореном року и уз уговорену накнаду. Аутор уговор о кредиту карактерише као именовани, законом регулисан, привредноправни уговор.

На почетку излагања аутор из поља истраживања искључује потрошачки кредит, јер када се клијент налази у улози потрошача такав кредитни посао представља предмет грађанског права. Аутор кредитне послове привредног права групише међу банкарске послове, односно послове правног промета у којима се, најчешће, али не и обавезно, на једној страни појављују банке, тако да се ти послови обављају према правилима банкарске професије. Отуда аутор закључује да уговор о кредиту спада у банкарске кредитне послове, подврсту послова правног промета из групе уговора у привреди. У овој глави се излаже и о функцијама кредита, историјском развоју, изворима права и правној природи кредита. Несумњиво је утврђен иницијални пут од уговора о зајму до уговора о кредиту. Данас их се доводи у везу тако да „стоје један поред другога“.

У другој глави обрађују се врсте кредита, а нарочито се излаже о банкарском кредиту, кредитним линијама, намјенским и ненамјенским, краткорочним, средњорочним и дугорочним, задружним и банкарским, домаћим и међународним, јавним и приватним, посредним, појединачним, пољопривредним, грађевинским и брокерским, новчаним и неновчаним, готовинским и безготовинским, контокорентним, обезбјеђеним и необезбјеђеним кредитима итд.

У трећој глави врши се диференцијација уговора о кредиту и сродних правних института. У овој глави се кредит доводи у однос према продаји, форфетингу и факторингу.

Четврта глава приказује основне карактеристике уговора о кредиту. Овдје је дата подробна анализа разрадом дефиниције уговора о кредиту. Посебно се истиче значај форме као доминантне карактеристике овог уговора; те да је именовани и формални уговор који рађа двостране облигације подложне доминацији начела једнаке вриједности узајамних давања. За разлику од уговора о зајму и опције да може бити и реалан уговор, уговор о кредиту је консензуалан. Може да се јави као једноставан, али и као мјешовити уговор, као што је модалитет ломбардни кредит, на који се примјењују и правила залогне. Може да се јави као генерални (оквирни) уговор, а и као предуговор. У начелу ствара индивидуалне облигације, али се може појавити и као колективни (синдикални) кредитни однос. Најчешће су уговори по приступу. Имају елементарна уговора *intuitu personae*, с обзиром да у основу кредиторске воље за закључење уговора лежи повјерење у солвентност тражиоца кредита, мада лична својства дужника у чисто личном смислу нису пресудна за његово извршавање, јер се ради о имовинским правима. У правилу је каузалан посао, теретан и комулативан са трајним престајама. Ради се о облигацији резултата, генеричкој, новчаној облигацији са сукцесивним испуњењем. Коначно, то су позитивне облигације чији је предмет одређено чињење, као и цивилне, утуживе облигације. У погледу садржаја он је унапријед креиран од стране кредитора, тј. једне, јаче, банкарске уговорне стране. Уговор тако припремљен може да садржи и објективне и субјективне елементе. Садржај уговора је дат и од стране Закона. Аутор даје приједлог свих елемената уговора, што може да послужи и као водич за правну праксу.

Занимљиво је и инструктивно излагање дато у петој глави које обухвата правне радње у поступку реализације кредита; разматрање, обраду, одобравање, закључивање и радње реализације уговора о кредиту.

У шестој глави обрађују се, углавном, грађанскоправни аспекти одговорности уговарача.

Можемо са задовољством закључити да је аутор на оптималном броју страна сажето изложио основна питања из материје

кредитног односа, поткријепивши своја излагања са 467 библиографских јединица и 74 писана извора права, те резимеом рада на Енглеском језику.

Текст је јасан, језгровит и стилски уједначен у сагласности са савременим правописним правилима Српског језика, те ће бити приступачан сваком образованом читаоцу како правничке струке тако и осталих којима је ова материја од помоћи и важности. Овим својим дјелом аутор је обогатио не само посебну него и општу теорију облигационог права.

Предлажемо да се аутор након публикавања овог, изузетно успјешног дебитантског рада, одмах упусти у припрему и другог дјела које би обухватило минуциозну обраду садржаја овог уговорног односа чиме би пружио правничкој и општој јавности заокружен опус актуелности из привредноправне кредитне проблематике, што би, ван сваке сумње било добро прихваћено и топло поздрављено.